

Documentele pe care le prezentăm fac parte din colecțiile bogate și valoroase ale muzeului municipal „IOAN RAICA” din Sebeș. Ele se referă alături de altele numeroase – statute sau obiecte – publicate de către noi¹, la breslele din Sebeș, fiind târzii, datate în a doua jumătate a secolului al XIX-lea. În cele ce urmează prezentăm conținutul în traducere al acestora, pentru a face apoi câteva considerații asupra lor și a breslelor din urbea amintită.

1. Diplomă de meseriaș tinichigiu (Fig.1) acordată lui Karl Gruninger din Sebeș la 18 februarie 1856²:

„Noi subsemnații și ceilalți meșteri reprezentanți ai cetățenilor privilegiați recunoaștem în numele tuturor meșteșugarilor că Karl Gruninger născut în Sebeș în Ardeal, la 18 februarie 1853³ și care a fost dat pe 3 ani la școala de meserii, în timpul uceniciei s-a comportat manierat și cinstit și e în stare să-și exercite meseria. Învățătorul său Karl Rothe maistru în Alba Iulia a fost convins de reușita lui și a fost primit la examen. Deci fiind convinși împreună cu ceilalți domni reprezentanți ai breslei de tinichigii de cunoștințele ucenicului și de nenumăratele dovezi de comportare cinstită, l-am scutit de restul anilor de ucenicie și l-am recomandat în toate localitățile ca un harnic meseriaș.

Drept pentru care i s-a eliberat această diplomă cu sigiliul breslei împuternicit în Sibiu, 18 februarie 1856”

Vicepreședinte,
SS indescifrabil

Președinte,
Joh. Daniel Kroner

Jos în centru sigiliul breslei pe ceară roșie, cu inscripția „ZUNFT. SIEGEL DER PRIV. SPENDLER ZUNFT. IN HERMANSTADT. 1841”, având în centru doi lei afrontați ținând în gheare un felinar (Fig. 2).

2. Diplomă de rotar (Fig. 3) acordată lui Herzeg Istvan din Sebeș la 8 noiembrie 1867⁴:

„Noi subsemnații conducători ai cinstitei bresle cetățenești a rotarilor din Sebeș atestăm și recunoaștem prin intermediul prezentului certificat de ucenicie că Herzeg Istvan din Magyar Igen de religie reformat și născut în anul 1855, ziua 7-a a lunii iunie, a absolvit cursurile de 4 ani în meseria de rotar.

După ce s-a dovedit a fi cuvincios, fidel și harnic pe parcursul celor 4 ani de învățătură conform regulamentului și atestat de către maistrul său, domnul Christian Frantz, aparținând profesiei de rotar, este absolvit ca și califică pe 20 iunie 1858 în urma unei îndelungate probe.

Eliberându-i prezentul certificat de ucenicie ca și legitimitate a pregătirii lui, dorim ca el, conform regulamentului, să fie recunoscut oriunde cu plăcere ca și califică.

În vederea autentificării acestui certificat de ucenicie emis de către noi, se prevede acest act și cu obișnuita ștampilă a breslei

Sebeș, la 8 noiembrie 1867.”

Comisarul breslei,
SS. indescifrabil

Președinte,
Christian Frantz

Jos în dreapta, sigiliul breslei (Fig. 4), aplicat pe ceară roșie, cu inscripția: „VAGNER. SIGHL. IN. SILER. PA.”⁵.

¹ D. O. Dan, O contribuție la studiul breslelor: Statutul breslei dogarilor din Sebeș (1752), în Apulum, XXI, 1983, p. 231-237; Idem, Noi contribuții la studiul breslelor. Statutul breslei tâmplarilor din Sebeș (1631), în Apulum, XXXII, 1995, p. 327-334; Idem, Noi date despre breasla tâmplarilor din Sebeș, în Patrimonium Apulense, I, 2001, p. 143-146; Idem, Lăzi de breasla, alte lăzi și case de bani din Sebeș, în Apulum, XXII, 1985, p. 197-202.

² Doc. nr. 296, Muzeul Sebeș, hârtie cu dimensiunile 40,5 x 44 cm, cu filigran, reprezentând o floare stilizată cu 6 petale. Text în gotică tipărită și de mână pe 13 rânduri, cu cerneală neagră, încadrat de două coloane și având deasupra o cupolă cu stema orașului Sibiu și o litografie a urbei realizată de M. Bielz din Sibiu, tipărită la tipografia S. Filtsch din Sibiu. Pe ghirlandele ce împodobesc cele două coloane inscripția: „cunoștințe – experiențe - exerciții vor produce” (stânga) „meditație – răbdare – rezistență ducând la perfecțiune” (dreapta).

³ Dată transcrisă desigur greșit.

⁴ Doc. Nr. 306, Muzeul Sebeș, hârtie cu dimensiunile 39,5 x 49,5 cm, fără filigran. Text în gotică tipărită și de mână, pe 16 rânduri, cu cerneală neagră, încadrat de un chenar ornamentat. Diplomă realizată la tipografia Josef Drotleff din Sibiu, 1865.

⁵ Greu de descifrat, datorită imprimării insuficiente.

3. Diplomă de brutar (Fig. 5) acordată lui Josef Schumacher la 9 februarie 1874⁶:

„Noi subsemnații conducători ai cinstitei bresle cetățenești a croitorilor și brutarilor din Sebeș în Transilvania, atestăm și recunoaștem prin prezentul certificat de ucenicie că Josef Schumacher din Sebeș de religie reformat și născut în anul 1871⁷, ziua 9 a lunii februarie, a absolvit cursurile de 3 ani în meseria de brutar.

După ce pe parcursul celor 3 ani de învățătură, conform regulamentului și atestat de către maestrul său, domnul L. Kestler, aparținând meseriei de brutar, este absolvit ca și calificat pe 9 februarie 1874.

Eliberându-i prezentul certificat de ucenicie ca și legitimitate a pregătirii lui, dorim ca el, conform regulamentului să fie recunoscut oriunde cu plăcere ca și calificat.

În vederea autentificării acestui certificat de ucenicie emis de către noi, se prevede acest act și cu obișnuita ștampilă a breslei.

Sebeș, la 9 februarie 1874”.

Comisarul breslei

SS indescifrabil

Președinte,

Daniel Meister

Jos în stânga, sigiliul breslei (Fig. 6), aplicat pe ceară vișinie, cu inscripția: "MUHLBACHER SCHNEIDER ZUNFT", având în centru doi lei afrontați ținând în gheare o foarfecă, timbrați de o coroană.

4. Extras al breslei fierarilor și lăcătușilor (Fig. 7) atestând datoria lui Toma Gierig din Sebeș, la 24 septembrie 1886⁸:

„Extras al breslei fierarilor și tinichigiilor. Pe baza extrasului de datorii aflat la noi din data de 9 mai 1883 se adevărește că Toma Gierig ne datorează suma de 24 florini și 94 creitzari în valută austriacă.

Legalizat de președintele breslei

Sebeș, la 24 / 9. '886”

Keinth Josef

Josef Binder.

În stânga jos, sigiliul breslei (Fig. 8), aplicat pe ceară vișinie, cu inscripția "SCHLOS UND SCHMIEDE IANUAR 1868", având în centru o nicovală timbrată cu două chei, încadrată stânga-dreapta de cifrele anului 1868.

Atestate documentar – alături de cele din Sibiu, Sighișoara și Orăștie – încă din 19 noiembrie 1376, când sunt reînnoite de către regele Ungariei statutele celor 19 bresle cuprinzând 25 branșe meșteșugărești⁹, breslele din Sebeș vor evolua în timp atât datorită condițiilor favorabile cât și progresului tehnic¹⁰. Dezvoltării puternice a acestora îi corespunde și o creștere a rolului lor în viața economică și politică a orașului, reprezentanții breslelor fiind aleși și în organele de conducere ale scaunului, respectiv jurați¹¹ la 1376 și 1435, sau jude scăunul la 1352¹².

Reînnoindu-și periodic statutele și dezvoltându-se, breslele din Sebeș le revenea –între altele – și rolul de a întreține turnurile de apărare ale orașului¹³, precum și de a asigura cele necesare în caz de război sau atac asupra urbei¹⁴.

Atacurile turco-tătare din anii 1438, 1442, 1479 și 1661, luptele dintre curuți și lobonți la 1710-1711 sau evenimentele sângeroase din 1848-1849 au afectat decimând –alături de moliime - populația orașului, repercutându-se negativ și asupra activității breslelor¹⁵. Acestea devin corporații închise prin

⁶ Doc. nr. 100, Muzeul Sebeș, hârtie cu dimensiunile 39,5 x49,5 cm, fără filigran. Text în gotică tipărită și de mână, pe 16 rânduri cu cerneală neagră, încadrat de un chenar ornamentat. Diplomă realizată la tipografia lui Josef Dorotieff din Sibiu, 1865. În stânga sus, în dreptul celui de-al treilea rând sunt aplicate 2 timbre de 10 și 5 kroane.

⁷ Dată desigur transcrisă greșit.

⁸ Doc. nr. 127 Muzeul Sebeș, hârtie cu dimensiunile 20 x34 cm, cu linii, fără filigran. Text în gotică de mână cu 11 rânduri, scris cu cerneală neagră.

⁹ Șt. Pascu, Meșteșugurile în Transilvania până în a doua jumătate a sec.al XVI-lea, București, 1954, p. 87; Șt. Pascu, VI. Hanga, Crestomație pentru studiul statului și dreptului R.P.R., București, 1958, p. 187-191.

¹⁰ Din istoria Transilvaniei, București, 1965, p. 91.

¹¹ Șt. Pascu, op. cit., p. 238-239; Idem, Voievodatul Transilvaniei, I, Cluj, 1972, p. 243.

¹² D.I.R., veac XIV, C, Transilvania, vol. IV, București, 1954, p. 245-246, nr. 319.

¹³ La 1513 breasla cismarilor primește 2 heleștee și turnul de nord spre întreținere, pază și apărare, cf. D. O. Dan, Contribuții la cunoașterea rolului economic al Sebeșului (sec.XIV-XIX), în Apulum, XXIV, 1997, p. 276, nota 27.

¹⁴ Gh. Anghel, Fortificații medievale din Transilvania, Cluj, 1986, p. 163, fig. 32; Idem, Fortificația medievală a orașului Sebeș, în Apulum, XIV, 1976, p. 147-159, n. 80; Th. Streitfeld, Sebeșul în anii viforoși 1848-1849. (Din amintirile lui Andreas Heitz), în Apulum, VIII, 1971, p. 319-320.

¹⁵ D. O. Dan, „Contribuții la cunoașterea rolului politic al Sebeșului (sec. XIV-XIX), în Apulum, XXXV, 1998, p. 301-325.

taxele de intrare prohibitive, favorizarea fiilor meșterilor și oprirea celor neîncadrați în bresle să lucreze, confiscându-li-se uneltele. Monopolizarea producției în folosul unui număr restrâns de breslași, sistemul îngust, de castă, naționalist, a făcut ca să sporească în același timp disputele dintre meșteri, calfe și ucenici.

Intrarea Transilvaniei în sfera de interese austriacă va face ca prin Diploma Leopoldină (1691) să se prevadă și o serie de măsuri restrictive contra breslelor și manufacturilor autohtone, produsele acestora fiind concurate de cele din Imperiu. În același timp, Dieta provinciei ia la 1715 măsura reducerii taxei de intrare în bresle, de la 300 fl. La 30 fl., cu obligația admiterii de noi categorii de breslași¹⁶.

Dacă la 1729 se instituie controlul asupra breslelor prin intermediul unor comisari numiți de consiliile orășenești¹⁷, la 1761, printr-un ordin general s-a încercat unificarea – fără succes – a acestor asociații¹⁸. Primele măsuri contra monopolizării producției de către bresle se iau în 1769, repetate – fără rezultate – în anii 1771 și 1775¹⁹.

După pierderea de către austrieci a Sileziei (1764), atenția acestora se îndreaptă spre Transilvania, unde începând cu a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, sporește numărul breslelor și al manufacturilor²⁰.

Breslele din Sebeș se plasează conform statisticii din 1836 pe un loc codaș, numărul celor care lucrau aici variind între 100 și 300 meșteri²¹. După revoluția de la 1848, breslele din Transilvania, inclusiv cele din Sebeș pierd din importanță, intrând într-o criză accentuată. Patenta imperială din 1851 și legea industrială din 1852 dau lovituri puternice breslelor, reducându-le privilegiile²². Acestea își încetează activitatea, concurate tot mai mult de corporații, manufacturi și fabrici care apar și la Sebeș²³: fabrica de piele Dahinten(1843), fabrica de hârtie de la Petrești (1852), continuatoarea vechilor mori de hârtie de la Lancrăm și Strungari, sau –după 1873 - fabrica de cherestea prin fuzionarea firmelor Baierdorf & Biach, care au evoluat ulterior spre forme superioare de producție.

Documentele prezentate întregesc imaginea asupra breslelor din Sebeș, alături de statute, registre, semnele sau lăzile de breaslă, cele trei certificate acordate de către breasla tinichigiilor din Sibiu sebeșanului Karl Gruninger (1856) sau de cele de profil din Sebeș rotarului Herzeg Istvan (1867), brutarului de albituri Josef Schumacher (1874). Remarcăm durata perioadei de practică, 3-4 ani, aceștia făcând dovada cunoștințelor dobândite, având o „comportare cinstită”, pe măsură „cuvincios, fidel și harnic”, primind recunoștință din partea maiștrilor de la care au învățat meserie. Despre taxele plătite nu se amintește nimic, acestea fiind presupuse. Cel de-al patrulea document arată rigoarea cu care erau consemnate datoriile breslașilor, în cazul nostru cele ale lui Toma Gierig față de breasla fierarilor și lăcătușilor (1886).

Prin introducerea în circuitul științific a acestor documente târzii, prin analiza lor inclusiv prin prezentarea sigiliilor aplicate pe acestea, sperăm să aducem noi contribuții la istoria breslelor în general și a celor aparținând tinichigiilor, rotarilor, brutarilor, fierarilor și lăcătușilor din Sebeș în special.

NEW CONTRIBUTION TO GUILDS HISTORY FROM SEBES

Abstract

The author presents four old documents, related to Sebes guilds, placed in the 2nd half of 19 century: three handicraft certificates of tinker (1856), wheelwright (1867), baker (1874), a blacksmiths and locksmiths excerpt (1886). Also are made incursions in guilds history from Sebes until their dismantle and handicrafts appearance.

¹⁶ B. Surdu, Contribuții la problema nașterii manufacturilor din Transilvania în secolul al XVIII-lea, în, A.I.I.Cluj, VII, 1964, p. 152, nota 1.

¹⁷ L. Sághegy, A magyar úvegéssipar története, Budapest, 1938, p.160-162.

¹⁸ B. Surdu, Liniile dezvoltării social-economice a Transilvaniei în secolul al XVIII-lea până la răscoala lui Horea, în A.I.I.Cluj, III, 1940, p.139.

¹⁹ Ibidem.

²⁰ G. Kovács, P. Binder, A céhes élet Erdélyben, București, 1981, p.14 și 51-53.

²¹ În această categorie se plasează și Alba Iulia, Șimleul Silvaniei, O. Sibiului și Dumbrăveni, pe primul rând situându-se Brașovul cu 4918 meșteri, cf. J. Pal, Meșteșugurile în orașele din Transilvania în prima jumătate a secolului al XIX-lea, în Historia Urbana, VI, 1-2, 1998, p. 87, nota 10.

²² Ist.Rom, IV, București, 1964, p. 413.

²³ T. Hațieganu, Th. Streifeld, Cursul inferior al râului Sebeș și importanța sa pentru dezvoltarea economică a localităților din această zonă, în Apulum, XV, 1977, p. 745-755; A. Sârbu, De la atelier la fabrică în industria pielăriei sebeșene, Rev. Muz. Muzee, 9, 1988, p.85-89; v. și I. Raica, Prima organizație a meseriașilor și comercianților din Sebeș: Reuniunea "Andreiana", în Apulum, XIV, 1976, p. 473-481.

Fig.1 Diplomă de meseriaș tinichigiu (18 februarie 1856).

Fig.2 Sigiliul breslei meseriașilor tinichigii, Sibiu (1856).

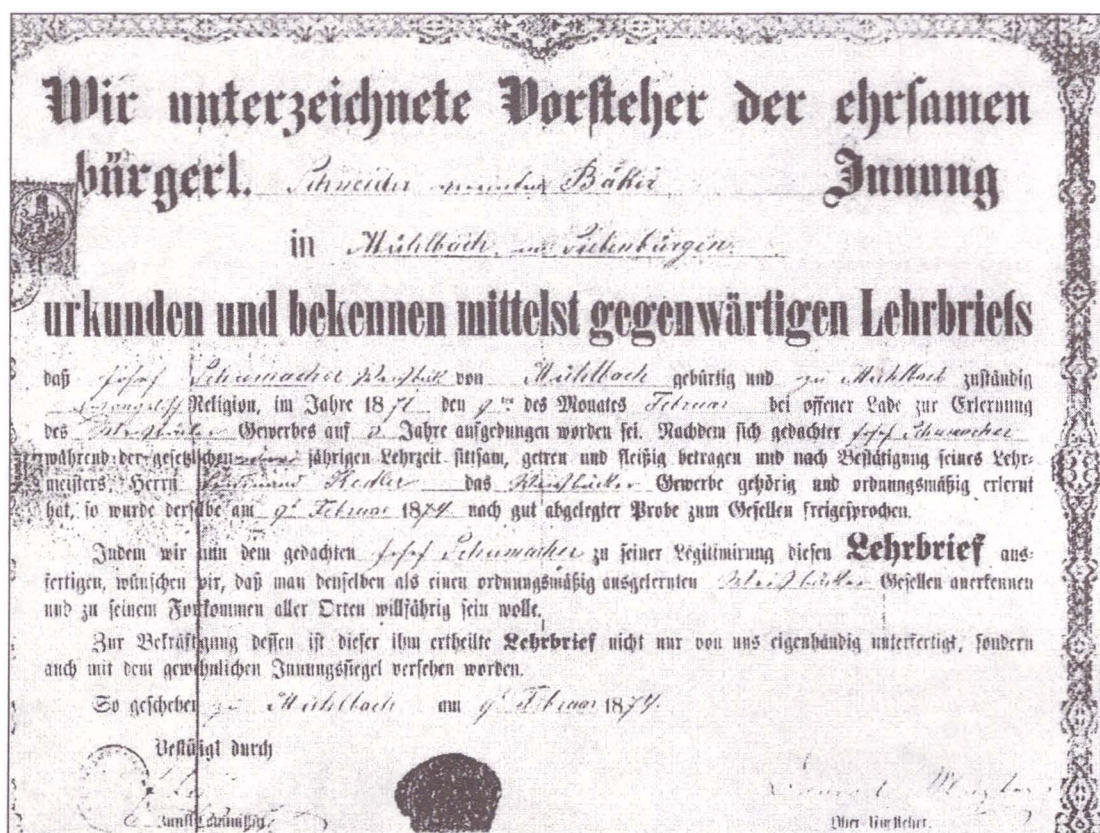

Fig.5 Diplomă de brutar (9 februarie 1974).

Fig.6 Sigiliul breslei fierarilor și lăcătușilor din Sebeș (1874).

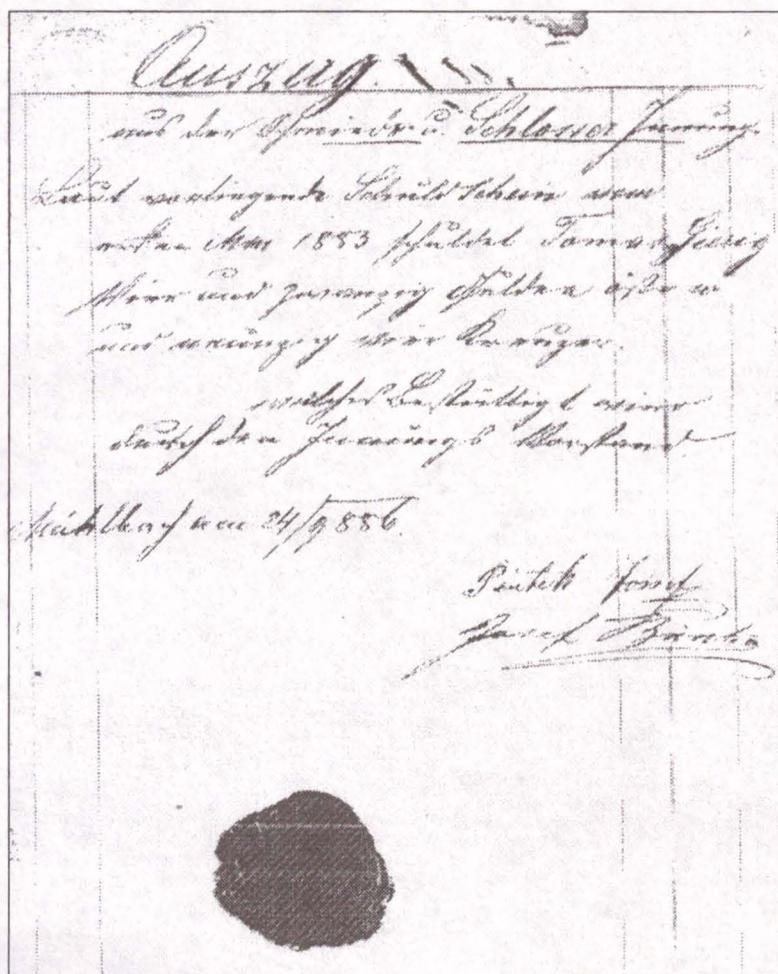

Fig.7 Extras al breslei fierarilor și lăcătușilor (1886).

Fig.8 Sigiliul breslei fierarilor și lăcătușilor.